

V.511.356.2014.EG

Pan
Mateusz Szczurek
Minister Finansów
ul. Świętokrzyska 12
00-916 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

Na tle jednej ze spraw, jaka wpłynęła do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, ujawnił się problem natury generalnej związany z ustaleniem, **czy obywatelka, pozostająca w związku małżeńskim, w przypadku gdy został wydany prawomocny wyrok stwierdzający, że jej współmałżonek nie jest ojcem dziecka urodzonego w czasie trwania małżeństwa, (orzeczenie o zaprzeczeniu ojcostwa) może być uznana za osobę samotnie wychowującą dziecko na gruncie ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 361 ze zm. – dalej: „ustawa o PIT”)**.

Obywatelka zwróciła się do organów podatkowych z wnioskiem o wydanie interpretacji indywidualnej w zakresie możliwości rozliczenia się jako osoba samotnie wychowująca dziecko. Wnioskodawczyni wskazała, iż w dniu 25 sierpnia 2007 r. zawarła związek małżeński, następnie w dniu 21 lutego 2008 r. urodziła dziecko, którego ojcem, na podstawie art. 62 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 ze zm. – dalej: „*krio*”), jest mąż matki. Wyrokiem sądowym z dnia 7 marca 2012 r. zaprzeczono ojcostwa męża matki. Natomiast postępowanie w sprawie o rozwód jest w toku. W ocenie Wnioskodawczyni, z uwagi na to, iż od 2009 r. faktycznie samotnie wychowuje córkę oraz fakt, iż jej mąż utracił prawa rodzicielskie na mocy prawomocnego wyroku o zaprzeczenie ojcostwa, może od 2012 r. korzystać z preferencji dla osób samotnie wychowujących dziecko.

W interpretacji indywidualnej z dnia 24 stycznia 2014 r. (nr IPPB4/415-709/13-2/MS) Dyrektor Izby Skarbowej jako organ upoważniony do wydawania interpretacji w imieniu Ministra Finansów uznał stanowisko Wnioskodawczyni za nieprawidłowe. **Zdaniem organu,**

orzeczenie o zaprzeczeniu ojcostwa nie jest tożsame z wyrokiem o pozbawieniu praw rodzicielskich, o którym mowa w art. 6 ust. 4 ustawy o PIT. Tym samym, nie można uznać Wnioskodawczyni za osobę samotnie wychowującą dziecko, gdyż nie była ona w tym okresie osobą pozostającą w związku małżeńskim, której małżonek został pozbawiony praw rodzicielskich.

W tym miejscu Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie zauważyć, iż z aktualnego brzmienia art. 6 ust. 4 ustawy o PIT nie wynika wprost, aby osoba legitymująca się prawomocnym wyrokiem o zaprzeczeniu ojcostwa czy macierzyństwa, mogła skorzystać z preferencyjnych zasad opodatkowania. Niemniej jednak, w ocenie Rzecznika, **matka samotnie wychowująca dziecko w sytuacji, gdy uwzględniono powództwo o zaprzeczenie ojcostwa, spełnia kryterium umożliwiające wspólne rozliczenie się z podatku z dzieckiem jako osoba pozostająca w związku małżeńskim, jeżeli jej małżonek został pozbawiony praw rodzicielskich.**

Do takiego wniosku prowadzi bowiem analiza przepisów *krio*. Skutkiem ustania władzy rodzicielskiej jest pozbawienie rodziców lub rodzica, zarówno praw, jak i obowiązków względem dziecka. W typowej sytuacji władza rodzicielska ustaje z chwilą uzyskania przez dziecko pełnoletności. Władza rodzicielska ustaje ponadto w wypadku śmierci rodziców oraz jeżeli rodzice zostaną pozbawieni tej władzy albo zostaną ubezwłasnowolnieni – por. *Dolecki H. (red.), Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, Lex 2010*. Wreszcie z ustaniem władzy rodzicielskiej mamy do czynienia w przypadku wzruszenia domniemania pochodzenia dziecka od męża matki, tj. na skutek uwzględnienia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego (dalej: „SN”) prezentowany jest pogląd, iż „(...) obalenie zatem domniemania ojcostwa ze skutkiem *ex tunc* z chwilą prawomocnego uwzględnienia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa oznacza, że od tej chwili mąż matki nie może podejmować skutecznie jakichkolwiek działań faktycznych czy prawnych w stosunku do osoby lub majątku dziecka, wchodzących w zakres władzy rodzicielskiej, nie przekreśla natomiast automatycznie takich wcześniejszych działań, podjętych w okresie obowiązywania domniemania ojcostwa, a więc mieszczących się wówczas całkowicie w granicach legalności (...)” – uchwała siedmiu sędziów stanowiąca zasadę prawną z dnia 11 października 1982 r. (sygn. akt III CZP 22/82). Podobnie stwierdził SN w uchwale z dnia 22 lutego 1980 r. (sygn. akt III CZP 6/80) wskazując, iż z chwilą uprawomocnienia się wyroku uwzględniającego powództwo o zaprzeczenie ojcostwa mąż matki traci status prawny ojca

ze wszystkimi jego atrybutami natury prawnej przewidzianymi w *krio*. „(...) *Ten podstawowy skutek odnosi się do okresu przyszłego. Dziecko przestaje mieć ojca w rozumieniu prawa, a były mąż matki staje się w obliczu prawa osobą nie mającą żadnych praw i obowiązków rodzicielskich w stosunku do jej dziecka (...)*”. Natomiast z wyroku z dnia 31 marca 1970 r. (sygn. akt I CZ 544/69) wynika, iż „(...) *do chwili uprawomocnienia się takiego wyroku mężowi matki przysługuje prawo reprezentacji dziecka i ciężą na nim obowiązki zarówno w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej, jak i ponoszenia wspólnie z matką kosztów utrzymania i wychowania dziecka (...)*”.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, iż z chwilą uprawomocnienia się wyroku o zaprzeczeniu ojcostwa dochodzi do ustania władzy rodzicielskiej. Innymi słowy, **ojciec dziecka zostaje pozbawiony dotychczas przysługujących mu praw i obowiązków wynikających z domniemania pochodzenia dziecka od męża matki** (art. 62 § 1 i 3 *krio*).

Przenosząc powyższe na grunt *ustawy o PIT*, zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, **osoba pozostająca w związku małżeńskim, która faktycznie samotnie wychowuje dziecko i uzyskuje prawomocny wyrok o zaprzeczeniu ojcostwa, może korzystać z możliwości preferencyjnego rozliczenia podatkowego, po spełnieniu określonych w *ustawie o PIT* warunków**. Innymi słowy, wykładnia art. 6 ust. 4 *ustawy o PIT* powinna być dokonana przez pryzmat zasady ochrony rodziny niepełnej wywodzonej z art. 71 ust. 1 zdanie drugie *ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 ze zm. – dalej: „*Konstytucja*”).

Co istotne, w przypadku matki, faktycznie samotnie wychowującej dziecko, której mąż został pozbawiony władzy rodzicielskiej na mocy prawomocnego wyroku o zaprzeczeniu ojcostwa, ustaje obowiązek świadczeń alimentacyjnych. Mąż matki, zobowiązany prawomocnym wyrokiem do świadczenia alimentów na rzecz dziecka, może z chwilą prawomocnego obalenia domniemania jego ojcostwa w drodze zaprzeczenia ojcostwa żądać ustalenia, że jego obowiązek alimentacyjny ustał co do świadczeń alimentacyjnych nie spełnionych do tej chwili – tak też uchwała *SN* siedmiu sędziów stanowiąca zasadę prawną z dnia 11 października 1982 r. (sygn. akt III CZP 22/82).

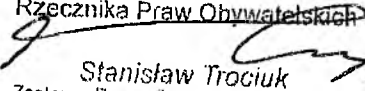
Nadto, pozbawienie dotychczas sprawowanej władzy rodzicielskiej ojca na skutek prawomocnego uwzględnienia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa ma charakter trwały. Przesądza bowiem, iż od tej chwili mąż matki nie będzie mógł jej wykonywać w stosunku do dziecka, ponieważ nie jest jego ojcem.

Tym samym, Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, iż w sytuacji, gdy mamy do czynienia z normą celu społecznego skierowaną na rozwój określonych obszarów życia społecznego, (w tym przypadku pomoc rodzinie niepełnej realizowaną w ramach konstytucyjnej zasady z art. 71 *Konstytucji*), wykładnia przepisu powinna w sposób właściwy uwzględniać cel regulacji prawnej.

Dodatkowo Rzecznik pragnie wskazać, że prowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło, iż **osoba pozostająca w związku małżeńskim, w sytuacji gdy został wydany prawomocny wyrok stwierdzający, że jej małżonek nie jest ojcem dziecka urodzonego w trakcie trwania małżeństwa, może skorzystać z preferencyjnego rozliczenia dochodów, o którym mowa w art. 6 ust. 4 ustawy o PIT, jeżeli w roku podatkowym samotnie wychowuje dziecko i jednocześnie zostały spełnione pozostałe warunki uprawniające do zastosowania omawianego rozliczenia określone w art. 6 ust. 4-13 tej ustawy** – tak też pismo Departamentu Podatków Dochodowych Ministerstwa Finansów z dnia 22 października 2014 r. (nr DD3/033/321/CRS/14/RD-96413/14). Jednocześnie w ww. piśmie zapewniono, iż wydane w tym zakresie interpretacje indywidualne zostaną zweryfikowane przez Ministra Finansów.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się z uprzejmą prośbą o ocenę problemu i zajęcie stanowiska w sprawie, a także o przekazanie informacji, czy wydane dotychczas interpretacje, w tym interpretacja indywidualna z dnia 24 stycznia 2014 r. (nr IPPB4/415-709/13-2/MS) zostały zmienione w trybie art. 14e § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.).

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich